

IT LEXICON – FEATURES AND FUNCTIONALITY

Marta – Teodora BOBOC
Lecturer PhD, University of Bucharest

Abstract: Currently, when from a common good the computer has become an essential tool, IT terminology proves to be a branch that requires solid research, in order to constantly improve the online service quality. Settled, just like ecology, at the border of several sciences, computer terminology has, in its turn, a trans- and interdisciplinary applicability, as it provides support for many fields. Characterized by a large number of borrowings that come from English language and are most often rendered by transliteration, the IT lexicon does not limit itself to such words and collocations, but also includes slang, which endows it with new meanings and nuances. Besides that, given the preset time and space framing (especially when taking into account the speed of information dissemination) computer terminology also requires a specific structure (much like that of scientific texts), but which is „contaminated” with colloquial words and idioms and has quite an intense derivational and semantic dynamics. Therefore a proper analysis of Internet vocabulary compels us to address a wide range of issues, including not only the abovementioned ones, but also the issue of machine translation’s usefulness and correctness.

Keywords: IT discourse, computer network, computer slang, electronic dictionaries, machine translation

În perioada contemporană, când dintr-un bun de uz curent calculatorul a devenit deja un instrument de strictă necesitate, terminologia IT se profilează tot mai mult ca un domeniu ce se cere aprofundat, pentru a putea îmbunătăți constant calitatea serviciilor prestate în oricare dintre sferele activității online. Aflându-se, la fel ca ecologia, la granița mai multor științe, terminologia informatică are o aplicare trans- și interdisciplinară, oferind suport de lucru independent de sectorul vizat. Caracterizat de un mare număr de împrumuturi din limba engleză, redate de cele mai multe ori prin transliterare, lexicul IT nu se rezumă, însă, la acestea, ci înglobează și elemente de argou și jargon, care îi conferă un colorit aparte. Totodată, încadrarea într-un spațiu predefinit și, mai ales, într-un timp limitat (dacă se are în vedere viteza de propagare a informației) impune terminologiei informatice preluarea unei structuri specifice, asemănătoare celei pe care o întâlnim în stilul științific, dar care este „contaminată” cu noțiuni colocviale și structuri cu o dinamică derivațională și semantică intensă. Analiza vocabularului propagat pe Internet ne cere, așadar, să abordăm o gamă largă de probleme, printre care se numără și chestiunea utilității și corectitudinii traducerilor automate.

Înainte de a expune în articolul de față fiecare dintre aspectele amintite mai sus, considerăm că este oportun să operăm de la bun început o disociere clară între „terminologia informatică” și „terminologia lingvisticii informatice”. În pofida asemănării lor, cele două tipuri de terminologie includ unități lexicale din domenii diferite: în timp ce terminologia IT cuprinde termeni care au legătură cu computerul, componentele sale ori programele computerizate, terminologia lingvisticii informatice este compusă atât din noțiuni abstracte, legate de lingvistica generală și de teoriile cognitive, cât și noțiuni concrete, cum ar fi analiza limbii naturale și rezultatele sale, ceea

ce o apropie mult de alte științe, printre care se numără: lingvistica, informatica, inteligența artificială, matematica, logica, filosofia, psihologia, antropologia și nu numai.

Din punct de vedere al deixisului se remarcă drept trăsătură definitorie faptul că acele coordonate concrete, oferite prin indicativele nume și prenume, sunt completate în mediul online de porecle și emoticoane, iar interacțiunea nu are loc în mod obligatoriu între două persoane, ci relațiile se pot stabili și între o persoană și un program computerizat sau direct între două programe, fără implicarea concomitentă a ființei umane. Mai mult, în contextul intensei activități online din perioada pandemiei, când multe evenimente s-au organizat sub formă de videoconferințe, accesul la complexul spațio-temporal tangibil a fost mediat tot de către computer și s-a rezumat la componenta video / audio (restrânsă de limitele dispozitivelor la care se recurge), fără posibilitatea de a „palpa pe viu” elementele înconjurătoare. Absența deixisului fizic este, însă, compensată într-o anumită măsură prin fixarea unui **deixis virtual** (Belozertsev, 2017, p. 1114), marcat de avataruri ce pot fi stabilite în conformitate cu parametrii reali (cum sunt data nașterii, vârsta, sexul și statutul profesional). Tot de sfera deixisului ține și includerea în procesul de comunicare a intertextualității și coautoratului, fiecare schimb de replici presupunând totodată și un transfer de autoritate / responsabilitate în ceea ce privește mesajul transmis, condiții în care chiar monologul poate deveni un pseudodialog.

Așa cum am precizat anterior, în plan terminologic, lexicul specific domeniului IT este format în mare parte din noțiuni de proveniență engleză, cu formă internațională și caracter neutru din punct de vedere stilistic¹, ale căror însușiri tipice sunt *sistematizarea*, *plurifuncționalitatea* și *plurisemantismul* (Vîhrîstiuc, 2014, p. 278). Aceste împrumuturi din limba engleză îmbracă diverse forme, dintre care amintim: semicalcurile, calcurile semantice, împrumuturile adaptate (care au dobândit, în limba rusă, categoriile de gen și număr, precum și flexiunea casuală) și cele neadaptate (rămase indeclinabile). De la etapa împrumuturilor se trece apoi la aceea a formării termenilor rusești propriu-ziși, fapt care generează apariția dubletelor sinonimice (de tipul rus. *принтер / печатное устройство* – eng. *printer / printing device* – rom. *imprimantă / dispozitiv de imprimare*).

Majoritatea termenilor IT au în componența lor mai multe elemente și se prezintă ca îmbinări de cuvinte, cu sau fără ajutorul diverselor prepoziții. Asemenea termeni plurimembri s-au format fie prin juxtapunere (rus. *идентификация пользователя* – eng. *user identification* – rom. *identificator de utilizator*), fie cu ajutorul prepozițiilor și al flexiunii (Borkovski, 1989, p. 270), de exemplu: rus. *обновление с созданием новой копии* – eng. *update by copy* – rom. *actualizare prin copie*).

Principala modalitate de îmbogățire a vocabularului din această sferă este împrumutul din limba engleză, preluat prin una din următoarele trei metode, și

¹ La acest nivel se remarcă și emergența noțiunilor de argou și jargon în lexicul informatic, fenomen care se datorează necesității de a descrie elementele care țin de cultura de nișă (subcultură), precum și de sfera profesionalismelor. Aceste elemente nu au de-a face cu limba literară, ci aparțin lexicului colocvial curent și reprezintă un analog al termenilor științifici, îmbogățit cu nuanțe stilistice. Denumirea anumitor programe IT se bazează chiar și pe onomatopee, cunoscutul Twitter având la bază sunetul caracteristic păsărilor, ciripitul lor (vezi Kameneva, 2019, p. 194).

anume – **transliterare** (rus. *монитор* – eng. *monitor* – rom. *monitor*, rus. *сканер* – eng. *scanner* – rom. *scaner*, rus. *спам* – eng. *spam* – rom. *spam*), **transcriere** (rus. *байт* – eng. *byte* – rom. *bit*, rus. *оверлей* – eng. *overlay* – rom. *utilizare repetată a memoriei / suprapunere*) sau **calchiere** – aceasta din urmă ducând la apariția calcurilor morfematice, rezultate din traducerea morfem cu morfem a unității lexicale străine, care nu sunt percepute ca împrumut, întrucât rezonanța lor corespunde regulilor LȚ.

Formarea termenilor de o atare natură poate implica și reducerea fonetică, așa cum se întâmplă în cazul noțiunilor de origine engleză: *webinar* (web + seminar), *Wikipedia* (wiki + encyclopedia), *Netiquette* (network + etiquette) și, respectiv, rusă: *инфофорум* (информационный + форум), *информзащита* (информация + защита).

În ceea ce privește numărul exact de componente, analiza unui corpus vast (menționat în sursele bibliografice consultate și completat cu propriile exemple, selectate din dicționare de profil) demonstrează că majoritatea termenilor IT sunt bimembri sau monomembri, câtă vreme cei plurimembri se întâlnesc destul de rar.

Conform clasificării structurale propuse de V. M. Leicik și S. D. Șelov (Leicik, Șelov, 1990, p. 33-34), termenii din domeniul IT se împart în următoarele categorii: termeni simpli, îmbinări de termeni și abrevieri.

Clasificarea structurală propusă de V. P. Danilenko (Danilenko, 1977, p. 37) pune în discuție o clasă conexă și anume aceea de termeni-simbol și se organizează astfel: I. termeni simpli (de bază, derivați, compuși sau abrevieri), II. termeni-simbol, III. îmbinări de termeni.

I. Termenii simpli „sunt alcătuiți din cuvinte de bază sau din radicali, cărora de regulă li se adaugă afixe. Termenii astfel formați fie creează în plan semantic o conexiune cu noile noțiuni (rus. *металл / металлоид* – eng. *metal / metaloid* – rom. *metal / metaloid*), fie își păstrează sensul primar (rus. *шлифование / шлифовка* – eng. *sanding* – rom. *rașchetare*)” (Kvitko, Leicik, Kabanțev, 1986, p. 67). Ca subdiviziuni pe acest plan regăsim următoarele categorii:

1. Termenii de bază sunt cuvinte cu o singură rădăcină, ca de exemplu: rus. *код* – eng. *cod* – rom. *cod*, rus. *сеть* – eng. *network* – rom. *rețea*.

2. Termenii derivați sunt termeni care se formează pornind de la unul sau mai mulți radicali, cu ajutorul afixelor (prefixe și sufixe), cum ar fi: rus. *адаптер* – eng. *adapter* – rom. *adaptor*, rus. *идентификатор* – eng. *identifier* – rom. *identificator*, rus. *подпрограмма* – eng. *subroutine* – rom. *subrutină*.

3. Termenii compuși conțin câțiva radicali strâns interconectați și sunt creați prin juxtapunere, de pildă: rus. *радиоактивность* – eng. *radioactivity* – rom. *radioactivitate*, rus. *термодинамика* – eng. *thermodynamics* – rom. *termodinamică*. Acești termeni se pot diviza, la rândul lor, în alte două subcategorii, și anume:

- termeni compuși care se ortografiază **legat**: rus. *автотрансформатор* – eng. *autotransformer* – rom. *autotransformator*, rus. *электростатический* – eng. *electrostatic* – rom. *electrostatic*;

- termeni compuși care se ortografiază **cu cratimă** și care în limbile rusă și română au o structură hibridă: rus. *Bluetooth-сеть* – eng. *Bluetooth network* – rom. *rețea Bluetooth*, rus. *Excel-файл* – eng. *Excel file* – rom. *fișier Excel*.

4. Abrevierile, care sunt de mai multe tipuri, însumând mai exact cinci posibile subgrupe:

- abrevieri monomembre: rus. Б – eng. B – rom. B (pentru *byte*);
- abrevieri bimembre: rus. ГБ – eng. GB – rom. GB (de la *gigabyte*), rus. ОС (операционная система) – eng. OS (*operation system*) – rom. SO (*sistem de operare*);
- abrevieri trimembre: rus. АЛУ (арифметико-логическое устройство) – eng. ALU (*arithmetic logic unit*) – rom. UAL (*unitate aritmetică logică*);
- abrevieri cvadrimembre: rus. ИФВЭ (Институт физики высоких энергий) – eng. IHEP (*Institute for High Energy Physics*) – rom. IFEÎ (*Institutul de Fizica Energiilor Înalte*);
- abrevieri polimembre: rus. НИЦФТИ (Научно-исследовательский центр физико-технической информатики) – eng. RCPTI (*Research Center for Physical and Technical Informatics*) – rom. CCFTI (*Centrul de Cercetare pentru Fizică Tehnică și Informatică*)².

II. Termenii-simbol conțin în structura lor elemente internaționale, sub forma anumitor cifre sau litere, de exemplu: rus. \forall -универсальный (квантор универсальный) – eng. \forall *quantifier (universal quantifier)* – rom. *cuantificator \forall (cuantificator universal)*, rus. \exists -существования (квантор существования) – eng. \exists *quantifier (existential quantifier)* – rom. *cuantificator \exists (cuantificator existențial)*.

III. Îmbinări de termeni – care, după structura lor sintactică, pot fi bimembre (rus. операционный усилитель – eng. *operational amplifier* – rom. *amplificator operațional*, rus. персональный компьютер – eng. *personal computer* – rom. *computer personal*), trimembre (rus. постоянное запоминающее устройство – eng. *read-only memory* – rom. *memorie ROM*, rus. прикладное программное обеспечение – eng. *application software* – rom. *aplicație software*), cvadrimembre sau polimembre (rus. запоминающее устройство с произвольным доступом – eng. *random-access memory* – rom. *memorie cu acces aleator*).

La rândul lor, termenii care intră în componența acestor îmbinări pot fi sau nu descompuși – termenii care se descompun sunt utilizați atât în îmbinări fixe de cuvinte, iar componentele unei astfel de îmbinări pot să nu fie termeni, ci să devină termeni numai în cadrul respectivei structuri fixe (de exemplu: rus. битовая глубина цвета – eng. *bit color depth* – rom. *adâncimea culorii*), cât și în îmbinări libere de cuvinte (caz în care se creează o conexiune semantică bilaterală, de tipul rus. полупрозрачный экран – eng. *semi-transparent screen* – rom. *ecran semi-transparent*), în timp ce aceia care nu pot fi descompuși apar, de regulă, sub formă de frazeologisme (rus. система счисления – eng. *numeral system* – rom. *sistem de numerație*, rus. шина данных – eng. *data bus / data path* – rom. *magistrală de date*).

În opinia E. A. Evlieva „analiza unui vast corpus lingvistic din domeniul informatic a demonstrat că cele mai răspândite îmbinări de termeni sunt cele bimembre, atributive, în alcătuirea cărora intră elementul de bază (nucleul) exprimat printr-un substantiv și elementul atributiv, în care partea de vorbire nominală are rol explicativ și apare în postpoziție” (Evlieva, 2014, p. 19).

² Aceasta este o traducere calchiată a denumirii instituției din Rusia. Un potențial omolog al său din România este IFT (Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică Tehnică) de la Iași.

Din punct de vedere al structurii semantice, în terminologia informatică întâlnim îmbinări de termeni în care:

- ambele componente sunt **noțiuni specializate**: rus. *дифракционная решётка* – eng. *diffraction grating* – rom. *rețea de difracție*;
- una dintre componente este **termen**, iar cealaltă aparține **lexicului comun**: rus. *хроматическая дисперсия* – eng. *chromatic dispersion* – rom. *dispersie cromatică*;
- ambele componente aparțin **lexicului comun** și constituie un **termen** doar luate în considerare **împreună**: rus. *центральная память* – eng. *main memory* – rom. *memorie principală*, rus. *эффективный заряд* – eng. *effective charge* – rom. *sarcină efectivă*.

Conform A. S. Smagulova, „îmbinarea de termeni constă în componenta de bază și cea dependentă, sensul fiind dat de cea dintâi, iar cea de-a doua reprezentând o completare a sa. În funcție de componenta de bază, îmbinările de termeni pot fi de mai multe tipuri, printre care se numără: cele substantivale, cele adjectivale, cele verbale și, nu în ultimul rând, cele adverbiale” (Smagulova, 2010, p. 14).

Taxonomiei evidențiate de Smagulova i se supun și componentele atributive, nu numai cea de bază, așadar avem:

- îmbinări de termeni în care componenta atributivă este un **adjectiv**: rus. *периферийное оборудование* – eng. *peripheral device* – rom. *unitate periferică / periferic*;
- îmbinări de termeni în care componenta atributivă este un **substantiv**: rus. *матрица передачи* – eng. *transfer matrix* – rom. *matrice de transfer*;
- îmbinări de termeni în care componenta atributivă este alcătuită dintr-un **substantiv cu prepoziție**: rus. *испытание на растяжение* – eng. *tensile testing* – rom. *testarea la tracțiune*.

În limba rusă, înșiși termenii din care sunt alcătuite atari îmbinări au o serie de caracteristici care îi disting de noțiunile specifice altor câmpuri terminologice, și anume:

- ortografierea cu cratimă: *флэш-память*;
- asocierea literelor chirilice cu cele latine, de exemplu: *IP-адрес, web-сайт*;
- asocierea diverselor simboluri și cuvinte: *3D-файл, HTML5-формат*;
- combinația unui radical de origine rusă cu un radical străin: *бета-тестирование, мультимедиа*;
- combinația între un **substantiv** și o **abreviere** de origine străină: *архитектура CISC*;
- internaționalizarea unor **termeni-hibrid**, de tipul: *компакт-диск, прокси-сервер*;
- structurile **eponimice**: *архитектура фон Неймана, машина Тьюринга*.

Potrivit sferei de care aparțin, termenii informatici se împart în termeni care desemnează:

- elemente IT ce țin de funcționarea computerului: rus. *баг / программная ошибка* – eng. *software bug* – rom. *bug / eroare în program*, rus. *доступ* – eng. *access* – rom. *acces*, rus. *краш / крах / аварийный отказ* – eng. *(system) crash* – rom. *cădere de sistem*, rus. *сетевой мост* – eng. *network bridge* – rom. *punte de rețea*;
- părți componente ale computerului: rus. *кабель* – eng. *cable* – rom. *cablu*, rus. *экран* – eng. *screen* – rom. *ecran*.

- termeni lingvistici: rus. *HTИИМ* (*Наука, Технологии, Инженерия, Искусство и Математика*) – eng. *STEAM* (*Science, Technology, Engineering, Art and Math*) – rom. *STEAM* (*Știință, Tehnologie, Inginerie, Artă și Matematică*).

Derivarea cu afixe (prefixe și sufixe) este una dintre cele mai prolifiche modalități de formare a termenilor din sfera IT. În ceea ce privește **prefixele**, foarte răspândite sunt următoarele: **inter-** (rus. *интерактивный* – eng. *interactive* – rom. *interactiv*, rus. *Интернет* – eng. *Internet* – rom. *Internet*), **de-** (rus. *отладка* – eng. *debug* – rom. *depanare*), **re-** (rus. *реинжиниринг / реорганизация / перестройка* – eng. *reengineering* – rom. *reengineering / reconfigurare*), **hyper-** (rus. *гиперссылка* – eng. *hyperlink* – rom. *hyperlink*), **micro-** (rus. *микромикропроцессор* – eng. *microprocessor* – rom. *microprocesor*), **in-** (rus. *ввод* – eng. *input* – rom. *input / intrare*), **meta-** (rus. *метаданные* – eng. *metadata* – rom. *metadate*). Originea majorității acestor prefixe este greacă sau latină.

La nivelul **sufixelor**, printre cele mai întâlnite se regăsesc următoarele: rus. **-ция** – eng. **-tion** – rom. **-ție** (rus. *аутентификация* – eng. *authentication* – rom. *autentificare*, rus. *конфигурация* – eng. *configuration* – rom. *configurare / configurație*), rus. **-ание** – eng. **-ing** – rom. **-re** (rus. *кодирование* – eng. *encoding* – rom. *codare*, rus. *программирование* – eng. *programming* – rom. *programare*), rus. **-ка** – eng. **-ics** – rom. **-că** (rus. *лингвистика* – eng. *linguistics* – rom. *lingvistică*, rus. *прагматика* – eng. *pragmatics* – rom. *pragmatică*), rus. **-гия** – eng. **-ogy** – rom. **-gie** (rus. *методология* – eng. *methodology* – rom. *metodologie*, rus. *терминология* – eng. *terminology* – rom. *terminologie*), rus. **-тель/-ист** – eng. **-er/-or** – rom. **-or** (rus. *отправитель / мэйлер* – eng. *mailer* – rom. *expeditor*, rus. *программист* – eng. *programmer* – rom. *programator*), rus. **-ый** – eng. **-ble** – rom. **-bil** (rus. *исполняемый* – eng. *executable* – rom. *executabil*, rus. *переносимый* – eng. *portable* – rom. *portabil*), rus. **-ие** – eng. **-ance** / **-ence** – rom. **-ță** (rus. *соответствие* – eng. *concordance / accordance* – rom. *concordanță*).

Referitor la tipologia structurală a îmbinărilor de termeni, se impune să precizăm că în limbile străine analizate de noi (rusa, engleza și româna), îmbinările bimembre se prezintă adesea sub una dintre cele două forme:

- **substantiv + substantiv**: rus. *добыча данных* – eng. *data mining* – rom. *extragerea de cunoștințe din date*, rus. *формат файла* – eng. *file format* – rom. *formatul fișierului*;
- **adjectiv + substantiv**: rus. *компьютерная лингвистика* – eng. *computational linguistics* – rom. *lingvistică computațională*, rus. *цифровое изображение* – eng. *digital image* – rom. *image digitală*.

Iar pentru cele trimembre și polimembre, configurațiile comune pot include:

- **substantiv + substantiv + substantiv**: rus. *уровень передачи данных* – eng. *data link layer* – rom. *nivelul legătură de date*, rus. *система управления базами данных* – eng. *database management system* – rom. *sistem de gestiune a bazelor de date*;
- **substantiv + adjectiv + substantiv**: rus. *тестирование чёрного / белого ящика* – eng. *black / white box testing* – rom. *testarea cutiei negre / albe*;
- **adjectiv + adjectiv + substantiv**: rus. *обратный алфавитный порядок* – eng. *reverse alphabetical order* – rom. *ordine alfabetică inversă*.

Abrevierile din acest domeniu reprezintă aproximativ 18% din terminologia specifică și apar, în majoritatea cazurilor, sub formă de acronime: rus. *СУД (Список управления доступом)* – eng. *ACL (Access Control List)* – rom. *LCA (Listă Control Acces)*, rus. *ПИП / ИПП (Программный интерфейс приложения / Интерфейс прикладного программирования)* – eng. *API (Application Programming Interface)* – rom. *IPA (Interfața de Programare a Aplicațiilor)*, rus. *БИОС / БСВВ (Базовая система ввода-вывода)* – eng. *BIOS (Basic Input / Output System)* – rom. *BIOS (Basic Input / Output System)*, rus. *АП (Автоматизированный перевод)* – eng. *CAT (Computer-Aided Translation) / MAT (Machine-Assisted Translation)* – rom. *TAC (Traducere Asistată de Calculator)* etc.

Din punct de vedere traductologic, terminologia IT prezintă dificultăți nu doar în planul receptării corecte a sensului originalului, ci și în ceea ce privește obținerea unui echivalent adecvat pentru cuvintele și sintagmele din limba engleză. Limbajul IT se actualizează în permanență, odată cu dezvoltarea sistemelor informaționale. Traducerea îmbinărilor de cuvinte plurimembre se rezumă, de regulă, la a însuma sensurile componentelor acestora, la definirea relațiilor dintre ele și formularea, pe baza informațiilor date, a unui echivalent în rusă (Juravleva, 2016, p. 2).

Printre cele mai utilizate **metode de traducere** a termenilor IT se numără următoarele (Kameneva, op. cit., p. 191):

- **calchierea**: eng. *fault-tolerant system* – rus. *отказоустойчивая система* – rom. *sistem tolerant la defecte*;
- traducerea cu ajutorul **cazului genitiv**: eng. *referential transparency* – rus. *отсутствие побочного эффекта* – rom. *transparență referențială*;
- traducerea cu utilizarea unor variate **prepoziții**: eng. *write protected disk* – rus. *запрещённый **om** записи диск* – rom. *disc protejat **la** scriere*;
- traducerea prin **corespondențe**³: eng. *non-equivalence* – rus. *неравнозначность* – rom. *non-echivalență*;
- traducerea prin **modulație**: eng. *execute program only* – rus. *программа без исходных текстов* – rom. *program fără cod-sursă*.

Un rol important în realizarea unei traduceri adecvate îl au și dicționarele de profil, care în acest domeniu necesită o actualizare mult mai rapidă decât în alte sfere de activitate (dacă, spre exemplu, în domeniul biologiei și zoologiei denumirile latine ale plantelor și animalelor rămân aceleași, iar apariția unor noi exponenți în componența florei și faunei nu este foarte des întâlnită, referitor la zona informatică lucrurile stau cu totul altfel, progresul tehnologic fiind semnificativ mai intens și impunând să se țină pasul cu noile programe, dispozitive etc.), iar din această perspectivă **dicționarele electronice** constituie o unealtă deosebit de utilă, ușor de folosit și de actualizat. Există, desigur, și dicționare în format imprimat, dar redactarea și editarea lor fac ca acestea să se „învechească” uneori chiar înainte de a vedea lumina tiparului. Mai exact, un studiu

³ Conform lui Rețker, corespondențele pot fi de trei tipuri – *echivalent*, *analog* și *substituție adecvată* (Rețker, 1974, p. 12).

din 2011 menționează faptul că în fiecare zi apar câte trei noi termeni, respectiv, 1000 de noi termeni pe an (Proidakov, Teplițki, 2011, p. 15).

În aceeași gamă de instrumente practice de care se poate face uz se încadrează și **programele de traducere automată**, așa cum sunt binecunoscutul Google Translate sau popularul Reverso. Potențialele erori⁴ de adaptare sau de selecție a sensului redat pot fi compensate prin apelul rațional la atari mecanisme. Cu alte cuvinte, putem introduce TS pentru a obține o traducere rapidă, dar înainte de a prelua rezultatul ca valid, se recomandă să citim cu atenție TT și să verificăm dacă informația prezentată este logică și are sens în contextul dat. Spre deosebire de simplele dicționare, însă, un asemenea program oferă avantajul de a traduce propoziții și chiar pasaje întregi, nu doar cuvinte dispartate, cu precauția antemenționată. În plus, implicarea intelectului uman devine cu atât mai importantă, cu cât variază segmentul abordat – dacă se au în vedere, să spunem, **jocurile video** (unde jargonul și argoul își fac simțită prezența, iar numele personajelor reflectă trăsături de caracter ale acestora), interpretarea unei persoane avizate și cu experiență în domeniu este imperios necesară.

Elementele de **argou** pot apărea în chiar vocabularul curent, nu neapărat în sectorul jocurilor video, de pildă: de la englezescul *homepage* s-a format rusescul *хомяк*, iar de la abrevierea *PC* – diminutivul *пюсюк* (Trofimova, 2004, p. 10). Nici comunul indicativ *www* de la adresele variatelor site-uri nu rămâne fără ecou pe plan colocvial, fiind tălmăcit, în afara versiunii oficiale de *World Wide Web*, ca *While We Wait* sau *Why Won't it Work?*⁵ (Husnulina, 2012, p. 277).

În cercetarea sa, intitulată *Компьютерный жаргон (Jargonul informatic)*, N. A. Alexahina oferă informații detaliate despre categoriile tematice care vizează acest sublimbaj, precum și modalitățile de formare ale termenilor componenți (Alexahina, 2004, p. 200-202). Astfel, în plan tematic se disting:

- denumiri ale unor echipamente: eng. *mouse* – rus. *мышка* – rom. *mouse* / *șoricel*, eng. *keyboard* – rus. *кеборда* – rom. *tastatură*;
- denumiri ale unor programe: eng. *DOS* – rus. *дося*⁶ – rom. *DOS*;
- denumiri ale unor acțiuni: eng. *to (play) Doom* – rus. *думать*⁷ – rom. *a juca Doom*;
- mesaje afișate de către computer: eng. *invalid device* – rus. *инвалид девице*⁸ – rom. *dispozitiv invalid*;
- denumiri ale unor persoane: eng. *dummy* – rus. *чайник* – rom. *începător*;
- denumiri ale unor instituții, companii: eng. *IBM* – rus. *Бима* – rom. *IBM*;

⁴ Pornind de la acest aspect al întrebuițării programelor automate de traducere s-a pus problema subminării rolului traducătorului pe piața muncii. Opinăm, însă, că nu există motive solide ca el să fie realmente eclipsat, întrucât lacunele programelor fac (încă) imposibilă utilizarea lor pentru procurarea directă a unui produs finit adecvat fără intervenția umană, atât când este vorba de texte pe teme generale, cât mai ales în legătură cu creațiile în versuri ori cu cele care conțin calambururi.

⁵ *While We Wait* = *În timp ce așteptăm*, *Why Won't it Work* = *De ce nu funcționează?* – sunt interpretări umoristice ale *www*, care fac aluzie la problemele de funcționare a site-urilor și rețelei de Internet.

⁶ O eventuală traducere ad-litteram a variantei rusești – *Dosia* – ar duce la apariția în limba română a unui omonim pentru denumirea unei mărci de detergent, care se cheamă în același fel.

⁷ Tot în temeiul fenomenului de **omonimie** aici se poate crea o confuzie de proporții, întrucât în uzul curent al lexicului comun verbul *думать* are sensul de *a gândi*, *a crede*.

⁸ *Девица* – (Dativ, Prepozițional) *Девице* înseamnă, în vocabularul neutru, *fată (fecioară)*.

În afara derivării cu afixe (prefixe și sufixe, după cum am văzut în cele de mai sus), elementele de jargon mai pot lua naștere în urma:

- juxtapunerii rădăcinilor cuvintelor componente: rus. *клоподав* – eng. *debugger* – rom. *depanator*;
- abrevierii: eng. *FAQ* (*frequently asked questions*) – rus. *ЧАВО* (*часто задаваемые вопросы*) – rom. *ÎF* (*întrebări frecvente*);
- prescurtări ale unor cuvinte compuse: eng. *video card* – rus. *вика*⁹ (*видеокарта*) – rom. *placă video*;
- apocopei: rus. *вирус* (*вирус*) – eng. *virus* – rom. *virus*;
- substantivizării: rus. *хвостатая* – folosit pentru *mouse*;
- calambururilor: rus. *заниматься делом*¹⁰ – eng. *to delete* – rom. *a șterge*;
- metaforizării: eng. *to slow down* – rus. *тормозить* – rom. *a încetini, a rula lent* (despre programe sau dispozitive care funcționează greu);
- metonimiei: rus. *крыса* – eng. *rat* – rom. *șobolan* – pentru un *mouse* produs în fosta URSS;
- frazeologizării: eng. *the blue screen of death* – rus. *экран смерти* – rom. *ecranul (albastru al) morții* – pentru a denota afișajul de eroare al unui computer afectat definitiv.

Aflat în plină și continuă evoluție, limbajul informatic înglobează noțiuni noi cu o viteză sporită față de alte sectoare lingvistice. Și chiar dacă în limba română el a avut până acum un caracter majoritar neutru, nu este exclus ca în curând să apară și aici echivalente nuanțate, de tipul: *a doomui, a deletui* etc. Studiile publicate (deși nu tocmai numeroase) arată că există o tendință pronunțată de dezvoltare în această direcție¹¹.

BIBLIOGRAPHY

- Алексашина, Н. А., *Компьютерный жаргон*, Записки Горного института, Том 159, Часть 1, 2004, с. 200-202
- Белозерцев, А. В., *Дейксис компьютерно-опосредованного дискурса*, Вестник Башкирского университета, № 4 / 2017, с. 1111-1116
- Борковский, А. Б., *Англо-русский словарь по программированию и информатике* (с толкованиями), Москва, Изд-во Русский язык, 1989
- Выхрыстюк, А. Д., *Национальные и интернациональные аспекты формирования современной русской компьютерной терминологии*, в журнале Проблемы истории, филологии, культуры, Изд-во Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Магнитогорский государственный технический университет им. Г. И. Носова», 2014, с. 277-279
- Даниленко, В. П., *Русская терминология: Опыт лингвистического описания*, Москва, Изд-во Наука, 1977
- Евлиева, Е. А., *Роль метафоры в процессе терминообразования (на материале испанских компьютерных терминов)*, автореф. дис. канд. филол. наук. СПб., 2014

⁹ Acest termen coincide cu unul din diminutivele de la numele *Виктория* (*Victoria*).

¹⁰ În uzul curent, această expresie înseamnă *a se ocupa cu ceva*. În jargonul IT cuvântul *делом* nu mai este o formă a lui *дело*, ci provine de la tasta *Del* (*delete*).

¹¹ Vezi Topală, Dragoș Vlad, *Jargonul informatic: între terminologie și expresia colocvială*, în Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică, XXXI (1-2), Craiova, Editura Universitaria, 2009, p. 397.

- Журавлева, И. В., *О некоторых особенностях лексического состава англоязычного научно-технического текста подъязыка информационных технологий*, в журнале *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, Красноярск, Изд-во ООО Институт стратегических исследований, 2016
- Каменева, Н. А., *Анализ лексических особенностей английского и русского языков в сфере информационных технологий*, Вестник РУДН, Серия: ЛИНГВИСТИКА, Vol. 23 No. 1 / 2019, с. 185-199
- Квитко И. С., Лейчик В. М., Кабанцев Г. Г., *Терминоведческие проблемы редактирования*, Львов, Изд-во Вища школа, 1986
- Лейчик, В. М., Шелов, С. Д., *Лингвистические проблемы терминологий и научно-технический перевод*, Москва, Изд-во Всесоюзного центра переводов научно-технической информации и документации, 1990
- Рецкер, Я. И., *Теория перевода и переводческая практика*, Москва, Изд-во Международные отношения, 1974
- Смагулова, А. С., *Специфика терминологического поля в области нефти и газа (на материале английского и казахского языков)*, автореф. дис. канд. филол. наук, Алматы, 2010
- Трофимова, Г. Н., *Функционирование русского языка в Интернете: концепуально-сущностные доминанты*, автореф. дис. докт. филол. наук, Москва, 2004
- Хуснуллина, Ю. А., *Функционально-прагматические аспекты и идиоматичная семантика англоязычных неологизмов-терминов компьютерных технологий*, Филологические науки. Вопросы теории и практики, Том 14, Выпуск 7, 2021, с. 2146-2150